

dr Joanna Krasodomska

Katedra Rachunkowości Finansowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Ku globalnym standardom rachunkowości – MSSF i US GAAP

Wprowadzenie

W dobie globalizacji idealnym rozwiązaniem byłoby obowiązywanie na świecie jednego zestawu ogólnie akceptowanych standardów rachunkowości. Byłby to stan pożądany przede wszystkim przez transnarodowe korporacje i inwestorów, jak również rządy poszczególnych państw.

Regulacje z zakresu rachunkowości różnią się jednak w przekroju krajów. Wykształcony w każdym z nich system rachunkowości powstawał przez lata pod wpływem specyficznych czynników prawnych, kulturowych czy historycznych. Kraje mówią różnymi „językami rachunkowości”, co można obrazowo porównać do zawodów olimpijskich, w których każda drużyna gra według własnych reguł¹.

Jednym z czynników warunkujących rozwój rachunkowości w danym kraju jest poziom edukacji w tej dziedzinie. Wpływ działalności organizacji zawodowych na rozwój rachunkowości różni się w poszczególnych państwach, z wyraźną dominacją, również wskutek historycznych uwarunkowań, krajów anglosaskich. W USA rachunkowość jest nauczana w setkach uniwersytetów, wydaje się ponad sto czasopism poświęconych rachunkowości. W Wielkiej Brytanii środowisko audytorów i księgowych cieszy się wysokim prestiżem. Ich organizacje wywierają duży wpływ na tworzenie regulacji rachunkowości. W Europie kontynentalnej ich oddziaływanie jest dużo mniejsze, a podstawowe znaczenie mają regulacje prawne.

Z tego między innymi powodu kraje anglosaskie, przede wszystkim Wielka Brytania i USA, dominują w tworzeniu światowych regulacji rachunkowości. Zgodnie ze stwierdzeniem, że „w dzisiejszym świecie to, co angielskie i amerykańskie ma wymiar globalny, a to, co pochodzi z innych krajów, ma wymiar lokalny” opracowywane w tych krajach standardy: MSSF i US GAAP mają szansę stać się globalnymi standardami rachunkowości².

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej

MSSF to Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (IFRS – *International Financial Reporting Standards*) opracowywane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (*International Accounting Standards Board* – IASB), powstała w 2001 r. w wyniku przekształcenia Komitetu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości.

Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (*International Accounting Standards Committee* – IASC) z siedzibą w Londynie został utworzony w 1973 r. przez 16 organizacji profesjonalnych księgowych z dziewięciu krajów: Australii, Kanady, Francji, Holandii, Japonii, Meksyku, Wielkiej Brytanii, USA oraz Niemiec (RFN).

Celem IASC było „formułowanie i ogłaszanie – w interesie publicznym – standardów rachunkowości, które powinny być przestrzegane przy prezentacji sprawozdań finansowych, jak też promowanie standardów, tak aby zostały one zaakceptowane i były przestrzegane na całym świecie”. Wydawane przez IASC standardy rachunkowości były określane mianem Międzynarodowych Standardów Rachunkowości – MSR (*International Accounting Standards* – IAS).

¹ J.S. Turley, *Mind the GAAP*, „Wall Street Journal” 2007, November 9, s. A18.

² J. Gierusz, *Argumenty za i przeciw harmonizacji i standaryzacji rachunkowości*, [w:] *Rachunkowość międzynarodowa*, red. L. Bednarski L, J. Gierusz, PWE, Warszawa 2001, s. 142; J. Gierusz, *Negatywne skutki harmonizacji*, [w:] *Znowelizowana ustawa o rachunkowości w świetle Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, red. A. Kaszuba-Perz, E. Nowak, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2002, s. 22.

Po prawie 25 latach pracy, w 1997 r. IASC stwierdził, że aby jego działalność nadal była efektywna, musi zmierzać do ujednoczenia krajowych rozwiązań w zakresie rachunkowości z globalnymi standardami. W tym celu konieczna stała się jego restrukturyzacja, której celem było zwiększenie sprawności obrad Rady oraz włączenie krajowych organizacji ustalających standardy do jej procesu decyzyjnego³.

W 2000 r. uchwalono nową Konstytucję⁴ i zmieniono nazwę z Komitetu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości na Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. 1 kwietnia 2001 r. IASB przejęła od IASC obowiązek ustanawiania międzynarodowych regulacji z zakresu rachunkowości.

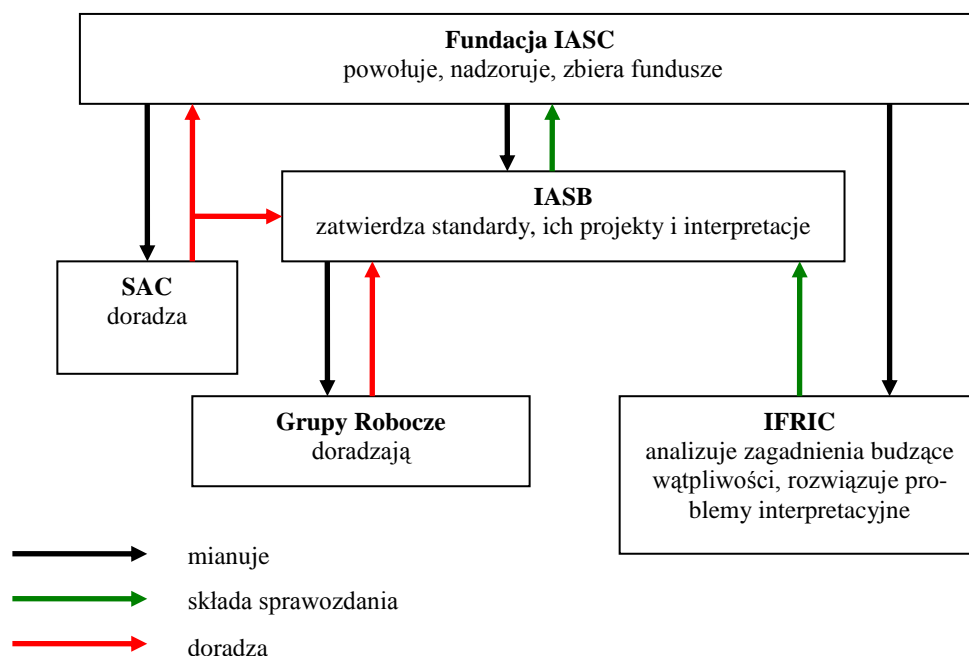
W świetle nowej Konstytucji celem IASB jest przede wszystkim opracowywanie zgodnie z interesem publicznym zestawu wysokiej jakości, zrozumiałych i możliwych do wyegzekwowania globalnych standardów rachunkowości, których zastosowanie sprawi, że informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych i innych formach sprawozdawczości finansowej będą wysokiej jakości, przejrzyste i porównywalne⁵.

Strukturę organizacji tworzą:

- Fundacja Komitetu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (*IASC Foundation – IASCF*);
- Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (*International Accounting Standards Board – IASB*);
- Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (*International Financial Reporting Interpretations Committee – IFRIC*);
- Komisja Doradcza ds. Standardów – Rada Konsultacyjna ds. Standardów (*Standards Advisory Council – SAC*);
- Grupy Doradcze (*Working Groups – WG*).

Rys. 1. Struktura IASB.

Struktura IASB

Źródło: <http://www.iasplus.com>.

³ A.A. Jaruga, *Instytucjonalizacja międzynarodowej harmonizacji rachunkowości* [w:] *Międzynarodowe regulacje rachunkowości*, red. A.A. Jaruga, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 60.

⁴ Została ona znowelizowana w czerwcu 2005 r.

⁵ J. Turyna, *Standardy sprawozdawczości finansowej*, Difin, Warszawa 2006, s. 20.

MSSF Składają się z MSSF, MSR wydawanych przez IASC i przyjętych przez IASB oraz Interpretacji wydanych przez Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC) lub istniejący wcześniej Stały Komitet ds. Interpretacji (Standing Interpretations Committee – SIC).

Struktura zasad MSSF jest trójszczeblowa. Składają się na nią⁶:

- fundamentalne zasady leżące u podstaw przygotowywania i prezentacji sprawozdań finansowych, które są ujęte w tzw. założeniach koncepcyjnych,
- ogólne zasady prezentacji sprawozdań finansowych, ich struktura oraz minimalna „zawartość”, które są zdefiniowane w MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”,
- szczegółowe zasady rachunkowości.

Założenia koncepcyjne dotyczą zagadnień ogólnych. Określają one cele i użytkowników sprawozdawczości finansowej, definiują podstawowe założenia leżące u jej podstaw, prezentują cechy jakościowe informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych oraz ogólne zasady, jakimi należy się kierować przy ich sporządzaniu. Założenia te stanowią punkt odniesienia przy opracowywaniu nowych i rewizji istniejących standardów, przy tworzeniu krajowych regulacji rachunkowości, a także przy formułowaniu opinii przez biegłych rewidentów oceniających zgodność sprawozdania finansowego z MSSF.

Założenia koncepcyjne zostały wydane w 1989 r. przez IASC i w całości przyjęte przez późniejszą IASB. Co ciekawe, opracowano je 14 lat po ukazaniu się w 1975 r. pierwszego MSR. Za ich cel uznano pomoc⁷:

- IASB w opracowaniu przyszłych MSSF oraz w przeglądzie i aktualizacji już istniejących,
- IASB w promowaniu harmonizacji przepisów, standardów i procedur dotyczących prezentacji sprawozdań finansowych poprzez stworzenie podstawy do ograniczenia liczby alternatywnych rozwiązań rachunkowych dozwolonych przez MSSF,
- krajowym organom ustanawiającym standardy w opracowaniu standardów krajowych,
- sporządzającym sprawozdania finansowe w stosowaniu MSSF i zajmowaniu się zagadnieniami nie objętymi jeszcze przez MSSF,
- biegłym rewidentom w wydawaniu opinii co do zgodności sprawozdań finansowych z MSSF,
- użytkownikom sprawozdań finansowych w interpretacji informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych sporządzanych zgodnie z MSSF, wszystkim stronom zainteresowanym pracami IASB w uzyskaniu informacji dotyczących podejścia przyjętego przy tworzeniu MSSF.

Zarówno cel, zakres, jak i forma założeń koncepcyjnych MSSF są wzorowane na opracowanych w latach 1978-1985 amerykańskich założeniach koncepcyjnych rachunkowości finansowej opublikowanych przez amerykańską Radę ds. Standardów Sprawozdawczości Finansowej (*Financial Accounting Standard Board – FASB*).

Celem sprawozdań finansowych jest dostarczenie informacji o sytuacji finansowej, wynikach przedsiębiorstwa oraz zachodzących w nim zmianach które mogą być przydatne użytkownikom sprawozdań finansowych w podejmowaniu decyzji. Użytkownikami sprawozdań finansowych są inwestorzy, pracownicy, kredytodawcy, dostawcy i inni wierzyciele, klienci, instytucje rządowe oraz społeczeństwo⁸.

Sprawozdania finansowe sporządza się przy założeniu, że jednostka jest w stanie kontynuować działalność (*going concern*) i w oparciu o zasadę memoriału.

Zawarte w założeniach koncepcyjnych cechy jakościowe sprawozdania finansowego to:

- zrozumiałość (*understandability*) – informacja przejrzysta, czytelna i zrozumiała,
- istotność (*relevance*) – informacja istotna, mająca wartość prognostyczną,
- wiarygodność (*reliability*) – brak błędów merytorycznych: wierne odzwierciedlenie (*faithful representation*), przewaga treści nad formą (*substance over form*), neutralność (*neutrality*) – brak stronniczości, ostrożność w wycenie (*prudence*), kompletność (*completeness*),

⁶ P. Kabalski, *Międzynarodowa standaryzacja rachunkowości*, „Serwis Finansowo-Księgowy” 2001, nr 14, www.infor.pl.

⁷ C. Roberts, P. Weetman, P. Gordon, *International Financial Reporting. A Comparative Approach*, FT Prentice Hall, Great Britain 2005, s. 33.

⁸ Zob. IASCF, *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 2004*, Tom I, SKwP, Warszawa 2004, s. 54-66.

- porównywalność (*comparability*) – stosowanie przez przedsiębiorstwo tych samych zasad pomiaru i prezentacji zdarzeń w kolejnych okresach (zasada ciągłości).

MSR nr 1 przybliży niektóre zasady określone w założeniach koncepcyjnych oraz prezentuje ogólną strukturę sprawozdań finansowych poprzez podanie wymogów dotyczących ich minimalnej zawartości.

MSR nr 1 nie dotyczy szczegółowych zasad i zagadnień rachunkowości. Są one zawarte w poszczególnych MSFF i odnoszą się do konkretnych kategorii finansowych (np. wartości niematerialnych i prawnych czy odsetek), sprawozdań (np. sprawozdań z przepływu środków pieniężnych), rodzajów transakcji (np. leasingu), warunków (np. sprawozdawczości w warunkach hiperinflacji), zdarzeń (np. zdarzeń warunkowych, zdarzeń po dacie bilansu) lub typów przedsiębiorstw (np. rolnictwa)⁹.

W procedurze opracowywania MSSF uczestniczą księgowi, analitycy finansowi oraz inni użytkownicy sprawozdań finansowych, przedstawiciele środowiska biznesu, giełd, regulatorów i organów władz, środowiska akademickiego oraz pozostałe zainteresowane osoby i organizacje z różnych stron świata. Procedura ta obejmuje następujące etapy¹⁰:

- zdefiniowanie i analizowanie przez pracowników wszystkich zagadnień związanych z danym problemem, a następnie rozważenie zastosowania w odniesieniu do ich *Założeń koncepcyjnych*,
- analizowanie krajowych wymogów i stosowanych w praktyce rozwiązań oraz wymiana poglądów na ich temat z krajowymi organizacjami opracowującymi standardy,
- przeprowadzanie konsultacji z SAC w sprawie zasadności włączenia danego problemu do porządku prac IASB,
- powołanie grupy doradczej,
- opublikowanie dokumentu konsultacyjnego w celu przedłożenia go do publicznej dyskusji,
- opublikowanie projektu standardu zatwierdzonego przynajmniej ośmioma głosami IASB, celem przedstawienia go do dyskusji wszystkim zainteresowanym oraz opublikowanie odrębnych zdań członków IASB,
- opublikowanie w projekcie standardu uzasadnienia wniosków,
- rozważenie wszystkich uwag, jakie wpłynęły w odpowiedzi na dokumenty dyskusyjne i projekty standardów w okresie wyznaczonym na składanie tych uwag,
- rozważenie zasadności zorganizowania publicznych przesłuchań oraz przeprowadzenia testów praktycznych i jeśli uznane zostanie to za pożądane, podjęcie decyzji o ich zorganizowaniu i przeprowadzeniu,
- zatwierdzenie standardu przynajmniej ośmioma głosami członków IASB oraz włączenie do opublikowanego standardu wszelkich odrębnych stanowisk,
- opublikowanie wraz ze standardem uzasadnienia wniosków objaśniających między innymi etapy procesu jego opracowania oraz sposobu uwzględnienia przez IASB uwag zgłoszonych do projektu standardu w toku publicznej dyskusji.

Obecny dorobek IASB to 8 MSSF, 30 MSR, 15 interpretacji IFRIC i 11 SIC¹¹.

Amerykańskie Ogólnie Akceptowane Zasady Rachunkowości

US GAAP (*Generally Accepted Accounting Principles*) to Ogólnie Akceptowane Zasady Rachunkowości w USA, to przede wszystkim regulacje wydawane przez Radę Standardów Rachunkowości Finansowej (FASB – *Financial Accounting Standards Board*).

FASB została utworzona w 1973 r. jako prywatna organizacja uprawniona do opracowywania amerykańskich standardów rachunkowości. W skład Rady wchodzi przedstawiciele organizacji zawodowych, zrzeszających biegłych rewidentów i księgowych, środowisk akademickich, instytucji finansowych oraz wiodących przedsiębiorstw. FASB jest instytucją, która opracowała pierwszą

⁹ M. Foremna-Pilarska, E. Radawiecka, *Rachunkowość na tle rozwiązań międzynarodowych*, Difin, Warszawa 2007, s. 30.

¹⁰ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, op.cit., s. 22-23.

¹¹ Stan na sierpień 2008 r. Pominięto standardy i interpretacje, które zostały wycofane lub zastąpione przez nowe regulacje. <http://www.iasplus.com>.

w świecie całościową koncepcję systemu rachunkowości. Istotą jej działania jest stworzenie podstaw rozwoju wszystkich kierunków rachunkowości przy jednocześnie zachowanej spójności między nimi oraz ścisłym powiązaniu z potrzebami praktyki. Rada dąży do tego, aby opracowywane przez nią standardy zostały zaakceptowane zarówno przez przedsiębiorstwa, jak i przez użytkowników sprawozdań finansowych.

Obecnie w proces ustalania standardów rachunkowości w Stanach Zjednoczonych, oprócz FASB, są zaangażowane następujące organizacje¹²:

- *Financial Accounting Foundation (FAF)* – nadzoruje działalność FASB, jest odpowiedzialna za pozyskiwanie i zarządzanie jej funduszami oraz wybiera jej 7 członków, wybiera również członków FASAC;
- *Financial Accounting Standards Advisory Council (FASAC)* – doradza FASB, komentując i interpretując różnorodne problemy pojawiające się w toku jej działalności, jej członkowie reprezentują bardzo szeroką społeczność księgowych, biegłych rewidentów, jak również użytkowników sprawozdań finansowych;
- *Emerging Issues Task Force (EITF)* – zespół powołany przez FASB, zajmujący się identyfikacją pojawiających się pilnych zagadnień i formułowaniem szybkich rozwiązań problemów;
- *Governmental Accounting Standards Board (GASB)* – zajmuje się opracowywaniem standardów w zakresie rachunkowości i sprawozdawczości finansowej jednostek sektora publicznego.

Dla stanowienia regulacji w USA istotne znaczenie ma także działalność Amerykańskiego Instytutu Biegłych Rewidentów (*American Institute of Certified Public Accountants – AICPA*). Organizacja ta rozpoczęła działalność w 1887 r., obecnie zrzesza ponad 330 tys. członków, głównie biegłych rewidentów oraz księgowych. Jej misją jest zapewnienie członkom wszystkich niezbędnych środków dla wykonywania na najwyższym poziomie zawodu księgowego i biegłego rewidenta. Instytut tworzy standardy badania sprawozdań finansowych oraz innych usług oferowanych przez biegłych rewidentów, dba o zachowanie technicznych, profesjonalnych i etycznych standardów w wykonywaniu zawodu oraz odpowiada za organizację egzaminu wymaganego do uzyskania tytułu biegłego rewidenta w USA (CPA)¹³.

Początkowo FASB wydawała deklaracje (*Statements*) i Interpretacje (*Interpretations*). W chwili obecnej do najważniejszych jej publikacji należą:

- *Statements of Financial Accounting Concepts (SFACs)*,
- *Statements of Financial Accounting Standards (SFASs)*¹⁴,
- *FASB Interpretations* – wyjaśnienia lub rozszerzenia zagadnień poruszanych w deklaracjach FASB (przede wszystkim w SFASs),
- *FASB Technical Bulletins* – cyklicznie opracowywane przez FASB biuletyny techniczne mają na celu pomoc w rozwiązywaniu praktycznych problemów związanych z rachunkowością.

Chociaż można się spotkać ze stwierdzeniem, że mianem US GAAP określa się SFASs, to nie jest to do końca prawdą. Hierarchia US GAAP przedstawia się bowiem następująco¹⁵:

- Kategoria A: Biuletyny badań z zakresu rachunkowości AICPA (*AICPA Accounting Research Bulletins*), opinie APB (*Accounting Principles Board Opinions*), które nie zostały zmienione decyzjami FASB¹⁶, SFASs i Interpretacje, Regulacje FASB: *Statement 133 Implementation Issues* oraz deklaracje FASB o przyjętym stanowisku (*FASB Staff Positions*).
- Kategoria B: Techniczne Biuletyny FASB i wydawane przez AICPA wytyczne w zakresie audytu i rachunkowości (*Industry Audit and Accounting Guides*) oraz deklaracje o przyjętym stanowisku (*Statements of Position*).

¹² Zob. <http://www.fasb.org>.

¹³ <http://www.aicpa.org>.

¹⁴ P. Walton, A. Haller, B. Raffournier, *International Accounting*, Thomson Learning, London 2003, s. 69.

¹⁵ *Proposed Statement of Financial Accounting Standards, The Hierarchy of Generally Accepted Accounting Principles*, Financial Accounting Series, Financial Accounting Standards Board of the Financial Accounting Foundation, April 28, 2005, Norwalk, Connecticut, NO 1300-001, s. 1.

¹⁶ APB była poprzedniczką FASB, powstała w 1959 r. z przekształcenia Komitetu ds. Procedur Rachunkowości (*Committee on Accounting Procedures – CAP*).

- Kategoria C: Biuletyny wydawane przez Komitet Wykonawczy AICPA ds. Standardów Rachunkowości (*AICPA Accounting Standards Executive Committee Practice Bulletins*) oraz deklaracje o przyjętym stanowisku wydawane przez *Emerging Issues Task Force* (EITF).
- Kategoria D: Wytyczne w zakresie wdrożenia regulacji w formie pytań i odpowiedzi wydawane przez FASB (*Implementation guides [Q&As]*) Interpretacje AICPA (*AICPA Accounting Interpretations*) oraz rozwiązania z zakresu rachunkowości praktykowane i powszechnie przyjęte w środowisku.

Wyodrębnienie powyższych kategorii ma na celu wskazanie sposobu postępowania przy poszukiwaniu właściwych regulacji odnośnie do ujęcia w systemie rachunkowości konkretnej transakcji lub operacji. Jeżeli rozwiązanie nie znajduje się w grupie regulacji zaliczanych do kategorii A, należy go szukać w niższych kategoriach, zawsze preferując najwyższą możliwą.

Cele, cechy jakościowe i założenia sprawozdań finansowych przedsiębiorstw amerykańskich są zawarte w deklaracjach SFACs, wydanych przez FASB w latach 1978-2000 i określanych mianem ram konceptualnych rachunkowości. Jak wspomniano, były na nich wzorowane założenia koncepcyjne MSSF. Należą do nich¹⁷:

- SFAC nr 1: cele sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw,
- SFAC nr 2: jakościowe cechy informacji finansowej,
- SFAC nr 3: elementy sprawozdań finansowych przedsiębiorstw (wycofana),
- SFAC nr 4: cele sprawozdawczości finansowej organizacji non-profit,
- SFAC nr 5: uznawanie i pomiar w przygotowywaniu sprawozdań finansowych przedsiębiorstw,
- SFAC nr 6: elementy sprawozdań finansowych (zastąpiła SFAC nr 3),
- SFAC nr 7: wykorzystanie informacji o przepływach pieniężnych i wartości bieżącej w rachunkowości.

Jak widać zakres przedmiotowy US GAAP jest szerszy niż MSSF, gdyż obejmuje również podmioty typu non-profit.

Cel sprawozdawczości finansowej został ujęty w SFAC nr 1. Jest nim dostarczanie informacji użytecznych w procesie podejmowania racjonalnych decyzji inwestycyjnych, kredytowych i innych o podobnym charakterze. Amerykańskie założenia koncepcyjne interpretują zarówno cele sprawozdawczości finansowej, jak i rachunkowości, podkreślając ich informacyjny aspekt. W porównaniu z nimi MSSF zawężają prezentowane cele do zagadnień związanych ze sprawozdawczością.

W założeniach koncepcyjnych US GAAP, w przeciwieństwie do MSSF, nie wymieniono wprost użytkowników sprawozdań finansowych. Ogólnie zaznaczono, że informacje te powinny być użyteczne dla obecnych i potencjalnych inwestorów, kredytodawców i innych podmiotów¹⁸.

Według SFAC nr 2 najbardziej istotnymi cechami jakościowymi, które przesadzają o użyteczności informacji w rachunkowości, są istotność i wiarygodność.

Informacja charakteryzująca się istotnością może wpłynąć na zmianę decyzji osoby korzystającej z niej. Jeżeli poprawia zdolność tej osoby do przewidzenia przyszłych zdarzeń, ma tzw. wartość predyktywną (*predictive value*). Jeżeli natomiast potwierdza lub koryguje jej wcześniejsze oczekiwania, ma tzw. wartość sprzężenia zwrotnego (*feedback value*). Istotną informację cechuje również aktualność (*timeliness*), która oznacza, że jest ona dostępna w momencie, gdy jest potrzebna. Tak więc wszystkie trzy wymienione powyżej cechy stanowią elementy istotnej informacji płynącej z rachunkowości.

Wiarygodność informacji zapewnia natomiast efektywne działanie podejmującym na jej podstawie decyzje. Informacja wiarygodna musi być weryfikowalna (*verifiability*), czyli może być wyrażona przy użyciu innych wartości z wykorzystaniem tej samej metody pomiaru. Wiarygodność próby reprezentacyjnej (*representational faithfulness*) oznacza, że wartości wygenerowane przez rachunkowość muszą opisywać coś, co naprawdę się zdarzyło lub istniało. Neutralność (*neutrality*) informacji oznacza zaś, że informacja nie jest tworzona przez rachunkowość po to, by spowodować z góry określony wynik lub rodzaj zachowania¹⁹.

¹⁷ Zob. www.fasb.org.

¹⁸ Zob. J. Turyna, *op.cit.*, s. 28-29, 34-35.

¹⁹ P. Walton, A. Haller, B. Raffournier, *op.cit.*, s. 74.

Porównując cechy jakościowe zaprezentowane w założeniach koncepcyjnych US GAAP i MSSF, należy zauważyć, że są one w dużej mierze podobne. Różni je natomiast sposób ich ujęcia i wykorzystania. W przypadku US GAAP ich adresatem jest indywidualny odbiorca informacji finansowej, w przypadku MSSF, które cechuje brak dyskusyjnego charakteru, jest nim odbiorca masowy.

Drugim rodzajem deklaracji wydawanych przez FASB są Statements of Financial Accounting Standards (SFASs). Proces uchwalania SFASs (*due process*) jest zorganizowany w ten sposób, by w jak największym stopniu uwzględnić opinie środowiska. Przebiega on następująco²⁰:

- zaakceptowanie tematu przez FASB i uwzględnienie go w porządku prac,
- prowadzenie analiz i badań przez techniczny personel FASB oraz powołanie zespołu doradców złożonego z ekspertów,
- przygotowanie memorandum dyskusyjnego (*Discussion Memorandum*), obejmującego prezentację problemu oraz możliwe rozwiązania i jego publiczne udostępnienie,
- przeprowadzenie publicznych dyskusji, zebranie i przeanalizowanie pisemnych i ustnych komentarzy,
- zwołanie posiedzenia FASB i przeprowadzenie otwartej dla publiczności formalnej dyskusji,
- wydanie projektu standardu (*Exposure Draft*) oraz wyjaśnienie podstawowych zasad, na których został oparty,
- zaaprobowanie propozycji – 4 z 7 członków musi głosować „za”,
- uwzględnienie komentarzy dotyczących projektu standardu, które mogą prowadzić do rewizji projektu przez FASB i przeprowadzenia dodatkowej publicznej dyskusji,
- głosowanie nad ostateczną wersją standardu – 4 z 7 członków musi go zaakceptować.

Obecny dorobek FASB to m.in. ponad 160 SFASs oraz prawie 50 Interpretacji.

Zasady rachunkowości w USA są uznawane za najlepsze na świecie ponieważ są przejrzyste i merytorycznie logiczne. Ich szczegółowość, przez niektórych postrzegana jako zaleta, jest jednak również odbierana jako istotna wada. Dotyczy to przede wszystkim zagranicznych firm pragnących wejść na amerykański rynek.

Przesłanki uznania MSSF i US GAAP za globalne standardy rachunkowości

MSSF i US GAAP stanowią obecnie dwie najbardziej liczące się regulacje rachunkowości na świecie. Choć przedstawione powyżej założenia koncepcyjne rachunkowości zawarte w obu standardach są zbliżone, występują pomiędzy nimi istotne różnice. Inna jest także „siła przebięcia” obu standardów. Amerykańska Komisja Papierów Wartościowych i Giełd (Securities and Exchange Commission – SEC), która decyduje o dopuszczeniu akcji do publicznego obrotu na giełdach w Stanach Zjednoczonych oraz sprawuje funkcje regulacyjno-kontrolne, udziela bardzo silnego poparcia FASB i opracowywanym przez nią standardom²¹. Regulacje wydawane przez IASB nie posiadają tego typu wsparcia w fazie ich wdrażania i kontroli ich stosowania.

Argumenty przemawiające za uznaniem MSSF i US GAAP za globalne standardy rachunkowości przedstawia tabela 1.

²⁰ L.H. Radebaugh, S. J. Gray, *International Accounting and Multinational Enterprises*, John Wiley & Sons Inc., USA 2002, s. 53.

²¹ SEC powstała w wyniku kryzysu finansowego z 1929 r. Początkowo miała duże uprawnienia w zakresie wydawania rozporządzeń i regulacji dotyczących sprawozdań finansowych spółek giełdowych. Jej zadaniem jest monitorowanie i kontrola sprawozdawczości finansowej jednostek gospodarczych, działalności biegłych rewidentów oraz obrotu papierami wartościowymi na amerykańskich giełdach publicznych. SEC stała się wzorem dla tworzenia Komisji Papierów Wartościowych i Giełd w innych krajach, także w Polsce.

Tab. 1. Argumenty przemawiające za MSSF lub US GAAP jako globalnymi standardami rachunkowości

MSSF	US GAAP
<p>wsparcie ze strony IOSCO oraz Unii Europejskiej, współpraca IASC z innymi organizacjami międzynarodowymi, w tym OECD, Federacją Europejską Ekspertów Księgowych (<i>Federation des Experts Comptables Europeens</i> – FEE) oraz Organizacją Narodów Zjednoczonych,</p> <p>wiele rozwiązań zawartych w MSSF zostało już uwzględnionych w regulacjach poszczególnych państw, a zainteresowanie wyrażają także Japonia, Korea Południowa, Chiny i Rosja, IASB jest instytucją prywatną o ponadnarodowym charakterze, co daje możliwość uniknięcia bezpośrednich wpływów politycznych, popierają je spółki reprezentujące 45% kapitalizacji giełdowej świata.</p>	<p>wsparcie ze strony SEC,</p> <p>wiele dużych firm europejskich przygotowuje już teraz swoje sprawozdania finansowe według wymagań GAAP, co oznacza, że przedsiębiorstwa te nie są zainteresowane wdrożeniem MSSF,</p> <p>w USA najwcześniej opracowano generalne ramy konceptualne rachunkowości,</p> <p>regulacje US GAAP mają opinię merytorycznie lepszych od MSSF – są bardziej szczegółowe, zawierają mniej alternatywnych rozwiązań, obejmują swym zasięgiem także sektor publiczny oraz niektóre branże przemysłu.</p> <p>popierają je spółki reprezentujące 33% kapitalizacji giełdowej świata.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie – J. Gierusz, Argumenty..., op.cit., s. 137, s. 139-140; K. Winiarska, FASB, IASB, US GAAP, IFRS... – międzynarodowe regulacje w polskiej rachunkowości, „Rachunkowość Stowarzyszeń, Fundacji, Organizacji non-profit” 2007, z 1 czerwca, nr 006, <http://ksiegowosc.infor.pl>; Bliski koniec wojny o standardy księgowo, „Gazeta Prawna” 2007, nr 86, www.gazetaprawna.pl.

Według Davida Tweedie, obecnego przewodniczącego IASB: „Żaden organ ustanawiający zasady rachunkowości nie ma monopolu na wypracowanie najlepszych rozwiązań dla problemów rachunkowości. Mając na uwadze podejście całościowe, US GAAP są najbardziej rozwiniętymi pod względem szczegółowości i kompletności standardami na świecie. Ale nie oznacza to, że każdy ze standardów amerykańskich jest najlepszy. Na szczycie IASB naszym celem jest określenie najlepszych rozwiązań w istniejących standardach na świecie oraz stworzenie organizacji stanowiącej standardy rachunkowości, które określą najwyższy wspólny mianownik dla sprawozdawczości finansowej. Ten cel nazywamy dążeniem do osiągnięcia najwyższego poziomu jakości”²².

Mówiąc o stworzeniu podmiotu ustanawiającego standardy rachunkowości o najwyższym poziomie jakości, przewodniczący IASB miał na myśli przekonanie rynku amerykańskiego do działalności IASB oraz opracowywanych przez tę organizację i wciąż modernizowanych MSSF.

Za wyborem US GAAP na globalne standardy rachunkowości przemawiał jednak do niedawna fakt, że przygotowanie sprawozdań finansowych zgodnie z US GAAP otwierało amerykański rynek kapitałowy stwarzając możliwość ubiegania się przez spółkę o notowanie jej akcji na Nowojorskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. SEC nie akceptowała bowiem sprawozdań finansowych przygotowanych zgodnie z MSSF i nie traktowała ich na równi z raportami finansowymi sporządzanymi zgodnie z US GAAP.

Spółki zagraniczne, miały więc obowiązek przeliczania sprawozdań finansowych zgodnie z US GAAP. Pierwszą spółką, która tego dokonała i z racji uzyskanych wyników trwale zapisała się w historii rachunkowości był Daimler Benz. Jego przypadek zniechęcił wiele spółek do podejmowania starań o dopuszczenie ich akcji do notowań na NYSE, jednak stanowisko SEC było nieugięte.

²² IASB Insight, IASB, London, April 2002, s. 2, za: R. Ignatowski, *Europa u progu adaptacji Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, [w:] *Ustawa o rachunkowości a Międzynarodowe Standardy Rachunkowości – analiza porównawcza*, red. J. Gierusz, ODDK, Gdańsk 2002, s. 38.

Tab. 2. Daimler-Benz AG.

Historia firmy Daimler-Benz AG

Najbardziej znany i najczęściej cytowany przykład rozbieżności wartości wyniku finansowego w konsekwencji zastosowania różnych standardów rachunkowości to historia firmy Daimler Benz.

Daimler Benz (obecnie Daimler AG) była pierwszą niemiecką firmą notowaną na giełdzie nowojorskiej (NYSE). Był to bardzo istotny moment przełomowy dla NYSE i SEC, ponieważ do tej pory niemieckie firmy nie były zainteresowane przeliczaniem swych sprawozdań i dokonywaniem odpowiednich korekt zgodnie z US GAAP. SEC przystąpiła na pewien kompromis, ponieważ Daimler'owi bardzo zależało na wejściu na amerykański rynek kapitałowy i zostanie pierwszą w historii firmą niemiecką, która tego dokonała.

Przygotowanie sprawozdań finansowych według US GAAP zajęło firmie rok i kosztowało około miliona USD. Zgodnie z wymogami SEC, Daimler sporządził swój raport finansowy zgodnie z formularzem 20F. Przedstawił w nim sprawozdania finansowe w języku angielskim, w DM i USD i zaprezentował odpowiednie uzgodnienia uwzględniające wymogi US GAAP.

DAIMLER – BENZ			
<i>Fragment raportu 20-F: uzgodnienie z US GAAP 1995 r. (wartość w mln DM)</i>			
Wyszczególnienie	1993 r.	1994 r.	1995 r.
Wynik netto – niemieckie GAAP	615	895	(5 734)
Wynik netto – US GAAP	(1 839)	(1 052)	(5 729)

Fakt, iż w 1993 r. Daimler wykazał zysk zgodnie z niemieckim GAAP, a stratę według US GAAP wstrząsnął międzynarodowym środowiskiem finansowym, nie tylko ze względu na wystąpienie tej różnicy i jej wysokość. Również z uwagi na to, że ponieważ w Niemczech generalnie hołduje się zasadzie ostrożności i występuje tendencja do zaniżania wyniku finansowego poprzez tworzenie ukrytych rezerw, można było się spodziewać, że będzie odwrotnie – wynik finansowy liczony zgodnie z niemieckimi zasadami rachunkowości będzie niższy.

Różnica w 1993 r. wynikała stąd, że również według niemieckich GAAP Daimler poniósł stratę. Aby jej jednak nie wykazywać, firma rozwiązała ukryte rezerwy, zawiązane w poprzednich latach, i dzięki temu wykazała zysk w wysokości 615 mln DM. Różnica w wyniku finansowym liczonemu według obu standardów wynosi ok. 2,5 mld DM i pokazuje, jak istotne różnice może spowodować stosowanie innych przepisów o rachunkowości. W 1996 r. Daimler zrezygnował z niemieckich GAAP i w całej firmie wdrożył rachunkowość opartą na US GAAP.

Źródło: T. Douplik, H. Perera, International Accounting, McGraw-Hill, Singapore 2007, s. 65.

Dopiero od 2000 r. stanowisko SEC w sprawie przygotowywania przez spółki zagraniczne sprawozdań zgodnie z MSSF powoli zaczęło ulegać zmianie na mniej radykalne. Dzięki współpracy najpierw IASC, a później IASB z Międzynarodową Organizacją Komisji Papierów Wartościowych (*International Organization of Securities Commissions – IOSCO*), której członkiem jest także SEC, opracowano zestaw standardów (*core set of standards*) przygotowanych i zmodyfikowanych przez IASC tak, aby firmy zagraniczne notowane na giełdzie w Stanach Zjednoczonych mogły prezentować sprawozdania przygotowane zgodnie z tym zestawem standardów, dokonując uzgodnienia jedynie w odniesieniu do ograniczonej liczby zagadnień.

W 2005 r. spółki działające na terenie Unii Europejskiej notowane na regulowanych rynkach zostały zobowiązane do stosowania MSSF przy sporządzaniu sprawozdań skonsolidowanych. Poszukując kapitału na rynku amerykańskim, musiały spełnić wymogi SEC, co oznaczało wprowadzenie odpowiednich uzgodnień według US GAAP oraz sporządzenie raportu finansowego w obszernej formie zgodnej z formularzem „20-F”. Proces ten był bardzo pracołłonny i wiązał się z dużymi kosztami z powodu różnic pomiędzy oboma standardami. Szacuje się, że zagraniczne spółki wydawały rocznie około 25 mln USD na opublikowanie swoich sprawozdań finansowych zgodnie z US GAAP. Kolejne spółki często rezygnowały z podjęcia starań o dopuszczenie do notowania swych papierów wartościowych na giełdzie w USA, co ograniczało ich dostęp do nowych źródeł kapitału²³.

Dodatkowo, często przekształcenie sprawozdań miało techniczny charakter, co sprawiało, że były one enigmatyczne i dostarczały ograniczonego zakresu informacji. Co więcej, ponieważ pro-

²³ Zob. K. Gościński, *Uwarunkowania zmian w rachunkowości międzynarodowej*, „Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego. Rachunkowość i analiza ekonomiczna. Wybrane problemy” 2005, nr 2, s. 54-56.

ces przeliczenia sprawozdań wymaga czasu, były one od samego początku nieaktualne i w związku tym ich przydatność dla interesariuszy była ograniczona²⁴.

Ogromnym postępowaniem w likwidacji problemu uznania przez SEC MSSF było proklamowanie przez USA w 2002 r. *Ustawy o Reformie Rachunkowości Spółek Publicznych i Ochronie Inwestorów*, dającej SEC prawo do uznania MSSF za możliwe źródło regulacji przy sporządzaniu sprawozdań finansowych spółek notowanych na amerykańskich giełdach²⁵.

W 2007 r. SEC zorganizowała panel dyskusyjny, którego przedmiotem był projekt uznania MSSF za równorzędne względem US GAAP, przy sporządzaniu sprawozdań przez zagranicznych emitentów papierów wartościowych notowanych na giełdach w USA. Oznaczało to rozważenie możliwości zniesienia konieczności przekształcania danych finansowych i dokonywania uzgodnień według wymogów US GAAP. W panelu wzięli udział przedstawiciele największych zagranicznych emitentów papierów wartościowych w USA, reprezentanci środowiska akademickiego, firmy audytorskie i agencje ratingowe. W efekcie SEC przygotowała projekt nowej regulacji, który został przedstawiony do publicznej dyskusji, na którą przewidziano pół roku. W listopadzie 2007 r. SEC postanowiła, że zagraniczne spółki notowane na amerykańskich giełdach, sporządzające sprawozdania finansowe zgodnie z MSSF, nie będą musiały publikować uzgodnień zgodnie z US GAAP. Decyzja ta miała zastosowanie dla sprawozdań finansowych za rok obrotowy kończący się po 15 listopada 2007 r.²⁶. W grudniu 2007 r. SEC przeprowadziła dwa dodatkowe spotkania przy okrągłym stole, których przedmiotem było stosowanie MSSF przez amerykańskich emitentów²⁷.

Z 11 tys. spółek przekazujących swoje sprawozdania finansowe SEC tylko 1 100 to zagraniczni emitenci. 200 z nich sporządza sprawozdania zgodnie z US GAAP. Z pozostałych 900 przedsiębiorstw, które muszą przedstawić odpowiednie uzgodnienia, 180 zyskałoby na możliwości sporządzania sprawozdań zgodnie z wersją MSSF opracowaną przez IASB²⁸.

Podjmując tę decyzję, SEC niespodziewanie przejęła inicjatywę w trwającym od lat dążeniu do opracowania jednego zestawu globalnych standardów. Działania te, prowadzone przez IASB i FASB przy współpracy SEC i IOSCO, mają na celu osiągnięcie porozumienia w kwestii opracowania jednego zestawu globalnych regulacji rachunkowości.

Współpraca FASB i IASB na rzecz opracowania jednego zestawu globalnych standardów rachunkowości

Istotnym wydarzeniem w prowadzonej przez IASB i FASB współpracy na rzecz wypracowania jednolitych, ogólnie akceptowanych zasad rachunkowości, było podpisanie 18 września 2002 r. przez obie organizacje porozumienia w sprawie współpracy i zniesienia różnic pomiędzy US GAAP i MSSF. Była to tzw. Umowa z Norwalk (*Norwalk Agreement*), której nazwa odnosi się do siedziby FASB. Poddano wówczas pod dyskusję podjęcie współpracy dla realizacji następujących celów²⁹:

- opracowania wspólnego projektu, którego celem będzie zniwelowanie różnic między regulacjami US GAAP i MSSF w tych obszarach, które nie są aktualnie przedmiotem podstawowych kierunków działania tych organizacji,
- określenia tych zagadnień rachunkowości, w przypadku których wspólne projekty zapewnią zgodność w sposobie ich rozwiązywania,
- zapewnienia koordynacji programów działania obu organizacji.

²⁴ *Bliski koniec wojny...*, *op.cit.*

²⁵ R. Ignatowski, *Europa...*, *op.cit.*, s. 38.

²⁶ M. Muc, *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej wkraczają do USA*, „Monitor Rachunkowości i Finansów” 2008 nr 4, www.mr.pl.

²⁷ *US GAAP vs. IFRS. The basics*, Ernst & Young, April 2008, www.ey.com.

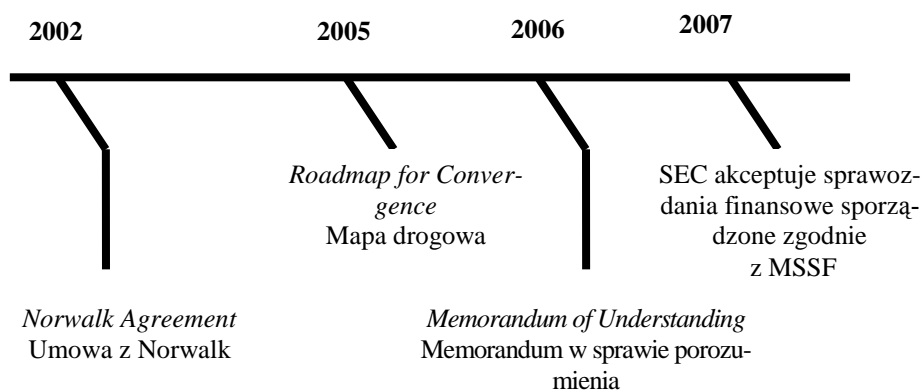
²⁸ Wersja zgodna z opracowaną przez IASB oznacza uwolnienie standardów od jakichkolwiek wpływów politycznych. Przykładowo, wersja MSSF stosowana przez spółki w UE jest stosowana w formie zatwierdzonej przez UE. D.M. Katz, *The Dark Side of Global Accounting Standards*, CFO.com, www.cfo.com.

²⁹ R. Ignatowski, *Rachunkowość polska w perspektywie stosowania Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w krajach Unii Europejskiej*, [w:] *Międzynarodowe i polskie regulacje rachunkowości w praktyce*, red. M. Walczak, Difin, Warszawa 2003, s. 34-35.

Podpisane tam porozumienie zmierzało do osiągnięcia porównywalności stosowanych rozwiązań z zakresu rachunkowości poprzez podjęcie działań w kierunku:

- opracowania w jak najszybszym czasie wspólnego projektu, którego celem będzie usunięcie występujących obecnie różnic między US GAAP i MSSF,
- usunięcia innych różnic między US GAAP i MSSF, które zostaną zidentyfikowane na dzień 1 stycznia 2005 r., dzięki koordynacji przyszłych działań obu organizacji,
- kontynuacji aktualnie realizowanych wspólnych projektów oraz przekonywania i zachęcania innych organizacji współpracujących z FASB i IASB do podjęcia lub zintensyfikowania bardziej skoordynowanych działań.

Rys. 2. Najważniejsze wydarzenia związane ze współpracą IASB, FASB i SEC.

Źródło: Opracowanie własne.

Zwiastunem istotnych zmian był artykuł autorstwa Don'a Nicolaisen'a, Głównego Księgowego SEC, który został opublikowany w 2005 r. Po raz pierwszy przedstawiono w nim informacje, że do 2009 r. zostanie określony minimalny zakres zmian niezbędnych w celu dostosowania US GAAP do MSSF, w stopniu wystarczającym do eliminacji wymogu uzgadniania sprawozdań. Było to zobowiązanie na piśmie do wprowadzenia istotnych zmian z podaniem konkretnego terminu, mimo że towarzyszyła mu jak zwykle klauzula SEC, że artykuł odzwierciedla jedynie poglądy autora³⁰.

Zapowiedziane porozumienie znalazło wyraz w podpisaniu przez IASB i FASB tzw. Mapy drogowej (*Roadmap for Convergence*). Była ona planem prac na lata 2006-2008, a jej efektem miało być usunięcie największych różnic pomiędzy MSSF i US GAAP. W konsekwencji miało to doprowadzić do eliminacji konieczności dokonywania uzgodnień przez spółki stosujące MSSF do 2009 r. W celu zapewnienia maksymalnej efektywności dokument wskazywał po 6 obszarów dla każdej organizacji, które wymagały pilnej analizy pod kątem konwergencji. Obszary te obejmowały w przypadku FASB m.in. prace badawczo-rozwojowe, zdarzenia po dacie bilansu czy nieruchomości inwestycyjne, a w przypadku IASB m.in. koszty finansowania zewnętrznego, dotacje państwowe i sprawozdawczość dotyczącą segmentów działalności. Podatek dochodowy oraz utrata wartości aktywów zostały wskazane jako zagadnienia do wspólnego rozpatrzenia. Poza wskazaniem najpilniejszych prac, IASB i FASB określiły wiele kolejnych zagadnień sprawozdawczości finansowej, w których istniała zauważalna potrzeba konwergencji³¹.

27 lutego 2006 r. IASB i FASB po konsultacjach z SEC i Komisją UE wydały *Memorandum of Understanding*. Potwierdzają w nim przyświecający im wspólny cel, którym jest opracowywanie standardów sprawozdawczości finansowej o wysokiej jakości. Obie organizacje podkreślają, że jeden zestaw

³⁰ I.Wright, *Czy FASB i IASB nadal będzie dzielił wspólny język?*, „Aktualności MSSF” 2006, nr 45, s.2-3.

³¹ M. Muc, *op.cit.*

standardów wzmocni spójność, porównywalność i efektywność sprawozdań finansowych z korzyścią dla globalnych rynków kapitałowych.

IASB i FASB zgodnie przyznały, że eliminacja różnic między MSSF a US GAAP nie jest najlepszym rozwiązaniem. Stwierdzono, że należy stworzyć od podstaw, na bazie dotychczasowych doświadczeń, nowy wspólny zestaw standardów. Zapowiedziano w tym celu podejmowanie prac w zakresie tzw. krótkoterminowej konwergencji koncentrujących się na wybranych już zagadnieniach (po sześć dla każdej organizacji), które miały zakończyć się w 2008 r. Dotyczyły one m.in. podatku dochodowego, kosztów prac badawczych i rozwojowych, sprawozdawczości segmentowej, dotacji rządowych i aktualizacji wartości aktywów. Przedstawiono także pozostałe wspólne obszary zainteresowań, w podziale na zagadnienia już ujęte w planie prac oraz takie, które są na razie przedmiotem badań³². Najważniejsze wydarzenia związane ze współpracą IASB i FASB przedstawia rysunek 2.

Zakończenie

Rachunkowość od dawna jest uznawana za „język biznesu”, gdyż wspiera proces komunikowania się ludzi i firm poprzez dostarczanie informacji niezbędnych do podejmowania decyzji. W obliczu globalizacji konieczne stało się uczynienie z rachunkowości „międzynarodowego języka biznesu”. W praktyce oznacza to doprowadzenie do tego, by sprawozdania finansowe stanowiły syntetyczny, przejrzysty, wiarygodny i porównywalny obraz sytuacji finansowej podmiotu gospodarczego. Służyć temu ma opracowanie jednego, powszechnie przyjętego zestawu globalnych standardów rachunkowości. Byłby to stan pożądany przez inwestorów i analityków finansowych, korporacje transnarodowe, giełdy papierów wartościowych oraz rządy poszczególnych państw. Procesem, który zmierza do osiągnięcia tego celu, jest prowadzenie wspólnych działań przez międzynarodowe organizacje: IASB i IOSCO oraz amerykańskie FASB i SEC.

Ważnym przełomem w procesie ujednoczenia zasad rachunkowości na świecie jest akceptacja przez amerykańską SEC sprawozdań finansowych sporządzanych zgodnie z MSSF i traktowanie ich na równi z raportami finansowymi sporządzanymi zgodnie z US GAAP. Decyzja ta oraz postępująca współpraca IASB i FASB zmierzająca do opracowania przez te organizacje wspólnego zestawu globalnych regulacji rachunkowości o wysokiej jakości, umożliwią efektywne funkcjonowanie i dalszy rozwój międzynarodowego rynku finansowego.

Według opinii sir Davida Tweedie do roku 2011-2012 amerykańska i międzynarodowa rachunkowość nie powinny już się różnić³³. Należy jednak zaznaczyć, że sukces w tym zakresie zależy nie tylko od współpracy tych dwóch organizacji, ale również krajowych organizacji stanowiących standardy rachunkowości oraz całego środowiska zawodowo związanego z rachunkowością.

Literatura

A Roadmap for Convergence between IFRSs and US GAAP – 2006-2008. Memorandum of Understanding between the FASB and the IASB, 27 February 2006, www.iasb.org.

Bliski koniec wojny o standardy księgowo, „Gazeta Prawna” 2007, nr 86, www.gazetaprawna.pl.

Douppnik T., Perera H., *International Accounting*, McGraw-Hill, Singapore 2007.

Foremna-Pilarska M., Radawiecka E., *Rachunkowość na tle rozwiązań międzynarodowych*, Di-fin, Warszawa 2007.

Gierusz J., *Argumenty za i przeciw harmonizacji i standaryzacji rachunkowości*, [w:] *Rachunkowość międzynarodowa*, red. L. Bednarski L, J. Gierusz J, PWE, Warszawa 2001.

Gierusz J., *Negatywne skutki harmonizacji*, [w:] *Znowelizowana ustawa o rachunkowości w świetle Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, red. A. Kaszuba-Perz, E. Nowak, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2002.

³² *A Roadmap for Convergence between IFRSs and US GAAP – 2006-2008. Memorandum of Understanding between the FASB and the IASB*, 27 February 2006, www.iasb.org.

³³ *Simplifying Global Accounting*, „Journal of Accountancy”, July 2007, s. 36.

Gościński K., *Uwarunkowania zmian w rachunkowości międzynarodowej*, „Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego. Rachunkowość i analiza ekonomiczna. Wybrane problemy” 2005, nr 2.

<http://www.aicpa.org>.

<http://www.fasb.org>

<http://www.iasplus.com>.

IASB Insight, IASB, London, April 2002.

Ignatowski R., *Europa u progu adaptacji Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, [w:] *Ustawa o rachunkowości a Międzynarodowe Standardy Rachunkowości – analiza porównawcza*, red. J. Gierusz, ODDK, Gdańsk 2002.

Ignatowski R., *Rachunkowość polska w perspektywie stosowania Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w krajach Unii Europejskiej*, [w:] *Międzynarodowe i polskie regulacje rachunkowości w praktyce*, red. M. Walczak, Difin, Warszawa 2003.

Jaruga A.A., *Instytucjonalizacja międzynarodowej harmonizacji rachunkowości*, [w:] *Międzynarodowe regulacje rachunkowości*, red. A.A. Jaruga, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002.

Kabalski P., *Międzynarodowa standaryzacja rachunkowości*, „Serwis Finansowo-Księgowy” 2001, nr 14, www.infor.pl.

Katz D.M., *The Dark Side of Global Accounting Standards*, CFO.com, www.cfo.com.

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), SKwP, IASB, 2004, Tom I.

Muc M., *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej wkraczają do USA*, „Monitor Rachunkowości i Finansów” 2008, nr 4, www.mr.pl.

Proposed Statement of Financial Accounting Standards, The Hierarchy of Generally Accepted Accounting Principles, Financial Accounting Series, Financial Accounting Standards Board of the Financial Accounting Foundation, April 28, 2005, Norwalk, Connecticut, NO 1300-001.

Radebaugh L.H., Gray S. J., *International Accounting and Multinational Enterprises*, John Wiley & Sons Inc., USA 2002.

Roberts C., Weetman P., Gordon P., *International Financial Reporting. A Comparative Approach*, FT Prentice Hall, Great Britain 2005.

Simplifying Global Accounting, „Journal of Accountancy”, July 2007.

Turley J. S., *Mind the GAAP*, „Wall Street Journal” 2007, November 9.

Turyńska J., *Standardy sprawozdawczości finansowej*, Difin, Warszawa 2006.

US GAAP vs. IFRS. The basics, Ernst & Young, April 2008, www.ey.com.

Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, Thomson Learning, London 2003.

Winiarska K., *FASB, IASB, US GAAP, IFRS... - międzynarodowe regulacje w polskiej rachunkowości*, „Rachunkowość Stowarzyszeń, Fundacji, Organizacji non-profit” 2007, nr 006, <http://ksiegowosc.infor.pl>.

Wright I., *Czy FASB i IASB nadal będzie dzielił wspólny język?*, „Aktualności MSSF” 2006, nr 45.